

Till läsningen: Icke stungna äro 4, 50 **k**, 45, 67 **i**. Efter 55 **r** finnes intet sk. — Hadorph: sk efter 55 **r**. — Celsius: 50 **k** saknas, 47—55 **auk** × **unuar**; 56 **i**. — Dybeck: sk efter 55 **r**.

Bst i **a**, **n** och **o** skära hst tvärs över, men äro oftast ganska korta.

Om mansnamnet *Piagn*, *Pegn* se Sö 237, U 34, om *Dan* U 114. *Gunnvar* synes ha varit ett sällsynt kvinnonamn. Detta är det enda belägget i uppländska inskrifter. Dessutom förekommer det i två västgötska (T 60 Eggvena, Vg 9, T 64 Leksberg). Från medeltiden är *Gunnur* (av *Gunnvor*) endast känt genom ett par västgötska urkunder och ett västgötskt ortnamn, *Gunnar* (sannolikt för *Gunvar*) genom en sörmländsk urkund (Lundgren). I Danmark är däremot namnet rikligt belagt (*DGP*), likaså i Norge och på Island (Lind). Det förekommer på västnordiskt område tidigast i ett par runinskrifter: **kunuur** Dynna, Hadeland, **kunuaru** Bergenhus. Vid sidan av kvinnonamnet *Gunnvar* (-*vgr*, -*ur*) finnes ett mansnamn *Gunnvarr*, belagt i en småländsk och två gotländska inskrifter (L 1235 Skeppersta, Smål., L 1590, 1591 Stenkumla, Gotl.). Huruvida **kynuar** Sö 257 är ett mansnamn eller ett kvinnonamn, kan ej avgöras. Efterleden är sannolikt adj. *varr* 'vaksam, försiktig' (jfr J. Sahlgren, *Eddica et Scaldica* 2, s. 301).

132. Rinkeby, Danderyds sn.

Litteratur: R. Dybeck, Reseberättelse 1863 (ATA); M. Palmgren, Runinskrifterna i Danderyds socken, 1934 (hs i ATA).

I sin reseberättelse för 1863 meddelar Dybeck: »Icke långt från runstenen på Rinkeby gärde (B 220) i Danderyds socken fann jag ett mindre stycke af en annan runsten, hvilket nyligen blifvit uppgräft ur en åker. Å stenen finnas blott orden **at : inkifast arf . . . li : risti :**» Följande år besökte Dybeck socknarna Danderyd, Täby, Angarn och Vada; han anmärker i sin reseberättelse blott summariskt, att »alla här af mig förut sedda runstenar funnos i behåll». Emellertid finnes ej fragmentet med i *Sveriges runurkunder*, och det har tydligen kort efter Dybecks besök förkommit.

Inskrift:

. . . at : inkifast arf . . . li : risti :

5 10 15 20

. . . at *Ingifast arf*[a] . . . -li *risti*.

»... efter Ingefast, [sin] arvinge . . . ristade.»

133. Täby kyrka.

Pl. 86, 87.

Litteratur: B 129, L 643, D 2: 10. Joh. Bureus, F a 6 s. 140 n:r 22 (Axehiellm), F a 5 n:r 398; Ransakningarna 1667—84; J. Peringskiöld, Monumenta 3, bl. 52; P. Dijkman, Historiske Anmärkningar (1723), s. 31; O. Celsius, SR 2, s. 391; C. M. Brandelius, Descriptio Paroeciæ Roslagiæ Täby (Diss. Ups., pres. E. M. Fant, 1786), s. 27; R. Dybeck, Svenska runurkunder n:r 98; UFT h. 10 (1882), s. 193; E. Brate, Sverges runinskrifter (1922), s. 64, Svenska runristare (1925), s. 81, Anteckningar 1902 (ATA); O. von Friesen, Upplands runstenar (1913), s. 56; O. Montelius i Fornvännen 1914, s. 122; Sveriges kyrkor, Uppland 1: 1 (1918), s. 122.

Äldre avbildningar: Leitz och Hadorph, träsnitt (i Peringskiölds Monumenta och B 129); Dybeck a. a.; Brate foto 1902 (ATA); S. Brandel foto 1917 (i: Sveriges kyrkor).

Runstenen är sönderslagen i två delar, som äro inmurade i Täby kyrka på utsidan nära grunden. Det större stycket, som har utgjort runstenens övre del, sitter i västra väggen av det gamla vapenhuset, som är utbyggt på kyrkans södra sida. Det mindre stycket, runstenens nedre

del, är inmurat upp- och nedvänt i vapenhusets södra vägg, V om ingången. Båda sitta tätt intill marken, så att en del av ristningen måste blottas genom grävning.

Det större stycket var känt redan för Bureus, genom uppteckning av Axehiell: »I Täby kyrkia på wästre gafflen... Vnder Jorden dät som felas» (F a 6). I *Ransakningarna* antecknas, att »Vthi Täby Wäckenhus Muur är lagdh een Runnesten». I Peringskiölds *Monumenta* och i

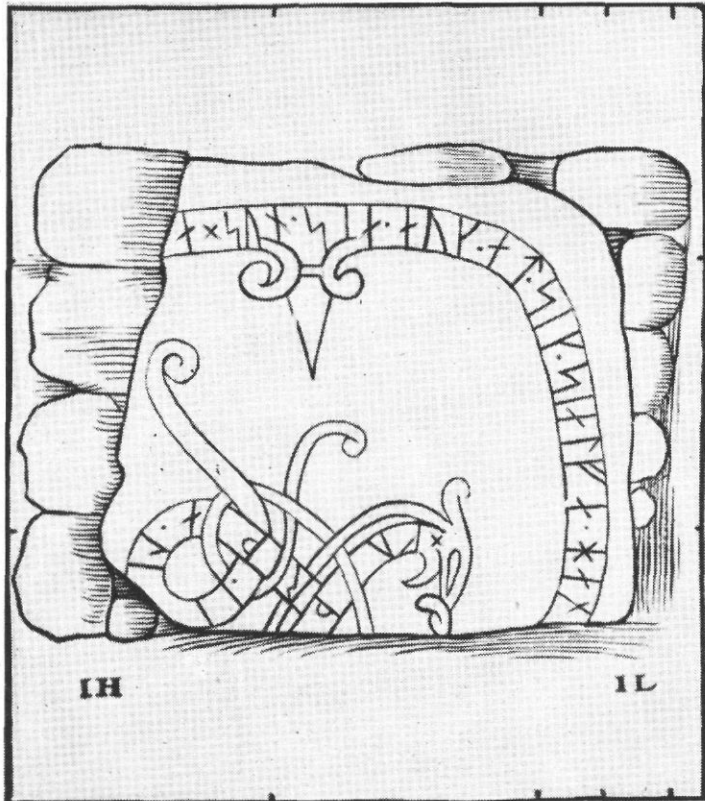

Fig. 120. U 133. Täby kyrka. Efter B 129.

Inskrift:

A: + **kup** B: **luk · lit** A: ... **a × sun · sin · auk · at · sik · sialfa · han ·** B: **to · a lank · ba**

A: **rpa · l - - ti ·**

Guðlaug let [ræisa stæina at Holm]a, sun sinn, ok at sik sialfa. Hann do a Langbarðal[an]di.

»Gudlög lät [resa stenarna efter Holme], sin son, och efter sig själv. Han dog i Langbardaland.»

Till läsningen: Alla runor äro fullt tydliga och säkra. Stungna runor förekomma icke. — Bureus: 13 o, 43—50 **rpat - - ti**. — Hadorph och Leitz: 43—50 **rpa · li - - ii**. — Celsius har av inskriften läst endast runorna 10—33. — Dybecks och Brates läsningar äro fullt riktiga. Brate har dock ej observerat sk efter 40 k.

Inskriften kan suppleras med hjälp av U 141, som också är rest av Gudlög över hennes son Holme och likaledes innehåller meddelandet, att »han dog i Langbardaland». De båda runstenarna ha säkerligen tillsammans utgjort ett dubbelmonument; då i U 141 talas om »stenarna», är det U 141 och U 133 som åsyftas. Förmodligen har också U 133 ursprungligen stått på Fittja tomt, innan den bortfördes, sönderslogs och inmurades i vapenhusväggen. Vapenhuset är sannolikt uppfört vid mitten av 1400-talet (*Sveriges kyrkor*: Uppland 1:1, s. 80).

Om kvinnonamnet *Guðlaug* se Sö 263, om mansnamnet *Holmi* Sö 331 och E. Wessén, *Nordiska namnstudier*, s. 105.

Bautil finnes stycket avbildat; platsen säges vara »Täby kyrkemur». Dijkman: »I vthan-muren på västra Wapnhus wäggen wid Kyrckian». Celsius har undersökt inskriften den 3 juni 1727. — Det mindre stycket blev känt först genom Dybecks *Svenska runurkunder* (1857). Egendomligt nog tycks Dybeck icke ha sett det större stycket — det har måhända vid denna tid varit överrappat —, och han uttalar den uppfattningen, att det i B 129 avbildade fragmentet måste ha tillhört en annan runsten. Detta har han emellertid rättat i *Sveriges runurkunder* (1865), och han avbildar här de båda styckena sammanfogade till en sten.

Rödaktig granit. Det större stycket (A) har höjd 1,02 m., bredd 1—0,86 m.; det mindre stycket (B) höjd 0,45 m., bredd 1,23 m. På det övre stycket (A) är vänstra sidan avslagen, varigenom en del av ristningen har gått förlorad. För övrigt är ristningen väl bevarad; den är synnerligen djupt och jämnt huggen.

Utom de båda runstenarna i Täby är ytterligare en svensk runsten rest över en man, som har dött *a Langbarðalandi*, nämligen Djulefors-stenen i Södermanland (Sö 65). von Friesen har framhållit, att med *Langbarðaland* i de svenska inskrifterna avses icke Lombardiet i norra Italien utan »den del av Italien, som på 1000-talet lydde under den grekiske kejsaren, d. v. s. Syditalien. Sannolikt hade Holme kommit dit som medlem i väringagardet. Att han kommer dit över Konstantinopel framgår därunder att på stenarna brukas grekernas namn på Syditalien, Longibardia. Grekerna hade vid mitten av 1000-talet en rad hårda strider att utstå mot normanderna i Apulien, och det är sannolikt, att Holme som medlem av den grekiske kejsarens väringagarde tog del i dessa.»

U 133 och 141 äro enligt von Friesen och Brate ristade av Fot.

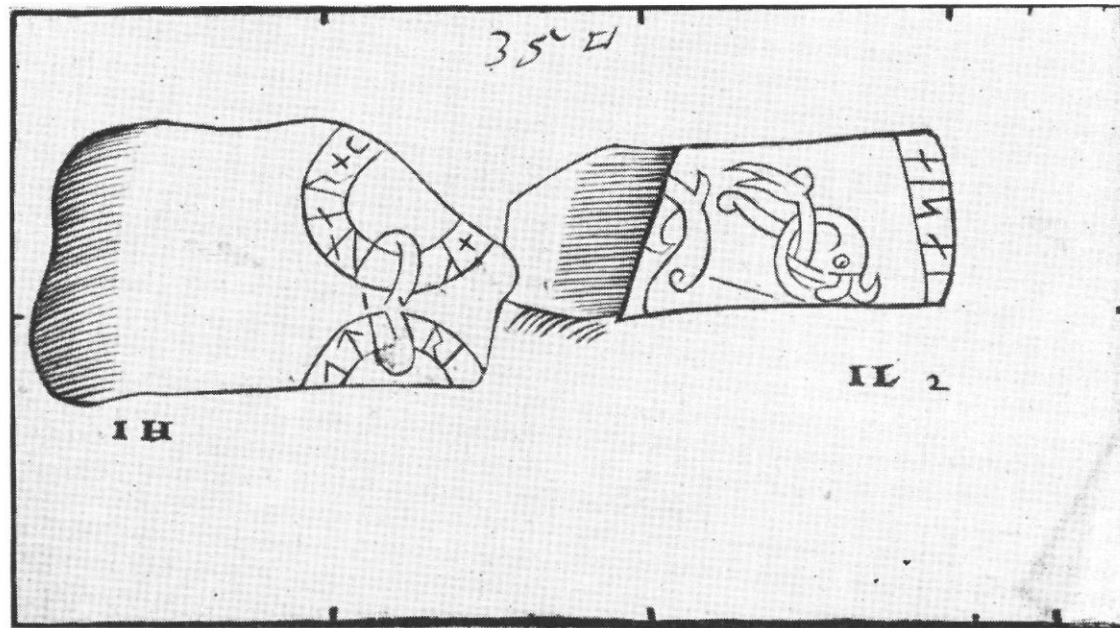

Fig. 121. U 134. Ö. Arninge, Täby sn. Efter B 122.

134. Ö. Arninge, Täby sn.

Pl. 91.

Litteratur: B 122, L 659. J. Hadorph, Resejournal; J. Peringskiöld, Monumenta 3, bl. 63; UFT h. 10 (1882), s. 198; E. Brate, Anteckningar 1903 (ATA).

Äldre avbildningar: Leitz och Hadorph, träsnitt (i Peringskiölds Monumenta och B 122); Brate foto 1903 (ATA).

I Hadorphs resejournal finns en blyertsanteckning: »NB. I Arninge en Runsten i en spijs, nu för 8 år sedan uthtagen och sätter på backen». Troligen har stenen varit sönderbränd och fallit sönder, då den utsattes för luftens och frostens inverkan. Endast ett par fragment äro kända.

I Peringskiölds *Monumenta* och i *Bautil* finnes ett träsnitt, signerat av Hadorph och Leitz, som innehåller två runstensfragment från Öster Arninge (*Bautil* genom tryckfel: Aninge). Endast det ena finnes numera i behåll, men ena ändan med tre runor är avslagen. Fragmentet är inmurat i källaren, t. v. om dörrposten, strax ovanför marken.

Gråsten. Storlek 0,49×0,38 m. Huruvida de båda styckena ha varit delar av samma runsten, kan ej med säkerhet avgöras.

Inskrift (med det inom [] supplerat efter B 122):

A: [×k]unar×... sti[r-]

B: [aisa-]